

ke udelukkende drejer sig om registreringer; men at hvert råd, selskab o.s.v. også er forsynet med oplysninger om

rådet/selskabet, om personforhold, om arkivet samt eventuel litteratur.

Tove Elklit

HISTORIEVIDENSKAB

Vagn Wåhlin (red.): *Historien i Kulturhistorien*. Kulturstudier 2. (Aarhus Universitetsforlag, 1988). 390 s., 198 kr.

Mens Det Humanistiske Forskningscenter i København har valgt at markere sig primært ved at udgive et tidsskrift (*Culture & History*), udgiver dets århusianske modstykke Center for Kulturforskning mere uregelmæssigt en skriftserie, *Kulturstudier*, som det foreliggende bind artikler er indlemmet i. Den grundlæggende synsvinkel på »kulturhistorie«, som redaktøren og hovedbidragyderen Vagn Wåhlin formulerer i forskellige versioner, er, at det må være en historie baseret på en »helhedsopfattelse«, en totalitetshistorie. Verden opfatter Wåhlin som »en helhed af substans, sociale relationer og menneskelige forestillinger om substanser og sociale relationer. Mennesket handler ikke efter, hvordan den materielle verden faktisk er skruet sammen, men efter hvordan det tror og forestiller sig, at verden er sat sammen ... Kulturhistoriens område er dette vekselvirkningsfelt mellem forestillinger, sociale relationer og samfundsforhold, hvor menneskelivet løbende genskabes i en stadig tilblivelsesproces, der også indebærer *ændringer*« (202 f). Dette er jo et ganske prætentivt projekt, der i sin konsekvens velsagtens vil gøre kulturhistorie til en altomfattende disciplin. Og i øvrigt synes denne formulering en smule i modstrid med en tidligere, muligvis knap så universalistisk. Wåhlin synes nemlig i sin indledning at skelne mellem

kulturhistorie og samfundshistorie (socialhistorie?): »*Samfundet* er den givne konkrete meningsgivende og totale konstellation af mennesker på det givne fysiske sted (modsat et opløb eller en åndelig bevægelse), mens *kulturen* drejer sig om den *måde*, hvorpå menneskene er sammen, tænker, virker, lever og dør. / Kulturhistorien er da kulturen set i forandringsspektivet langs tidsaksen, og som samfundshistorien er den forstået ud fra et holistisk syn eller, om man vil, et helhedssyn, hvor kultur og samfund vel er overlappende, men *ikke* identiske helheder og helhedsbegreber herom. Hvis man ikke tager det for absolut, men som en karakteriserende tilnærmelse, så kan det anføres, at *samfundet* i højere grad end kulturen meningsfuldt kan beskrives udefra, mens omvendt *kulturen* i højere grad kræver indlevelse og bevidst medspil på kulturens præmisser, for at meningsfuld indsigt og kommunikation derom kan opnås« (13). Der synes således at være et stærkt element af hermeneutisk indlevelse i denne kulturhistorie, modsat socialhistorien (jf. også Wåhlins kritiske kommentarer til denne s. 11). Det er et forhold Wåhlin i øvrigt tillægger stor vægt ved studiet af folkelig religiøsitet, idet han mener, at den videnskabelige rationalitet ikke kan indfange det centrale i kunstneriske og religiøse sprog, oplevelsesmåder og tilværelsesformer, hvorfor »erkendelsesformer fra kunstneriske og religiøse i livsformer sammen med direkte indlevelse må med i forskningsprocessen og formidlingen for at muliggøre øget indsigt« (20).

Det sidste synspunkt har jo – i hvert fald siden faget fik påvirkninger fra positivismen – været et ofte omdiskuteret synspunkt. Men ellers kan den slags proklamationer om en faglig deldisciplin (eller hele faget for den sags skyld) være meget gode at have som utopier, synes jeg, men der er unægtelig en risiko for, at ubefæstede sjæle brækker halsen på de ambitiøse krav. For hvordan kan man »have en *helhedsopfattelse* af det fortidige samfund, af dets strukturer og ændringstendenser for med rimelighed at kunne« drive kulturhistorisk forskning (68 f) uden først møjsommeligt ved empirisk og teoretisk arbejde at have etableret denne helhedsopfattelse? Utopier og krav som Wåhlins forekommer mig at risikere at forbeholde »kulturhistorie« enten for det – romantiske – geni, der har fået åbenbaringen, eller for en historisk »Altmeister«, der efter et langt livs forskning omsider har etableret den eftertragtede helhedsopfattelse. Det er nok at sætte sagen på spidsen, men flotte proklamationer har det ind imellem med at kolliderer med praksis. Således også her. Der er i hvert fald en række interessante artikler om kulturhistoriske emner i bogen, hvis perspektiver postuleres at være langt større, end der er dækning for i teksten.

Bogen falder i tre hovedafsnit. Først

tre artikler om kulturhistoriens historiografi. Derefter følger en række artikler med overskriften »Kulturhistorie, levevilkår og livsformer«, og endelig en sektion om kulturhistorie, mentalitet og bevidsthed. Redaktøren lægger vægt på, at kulturhistorien er ægte *tværvenskabelig*, og bidragerne kommer da også rundt om problemstillinger, der traditionelt kan betragtes som kunsthistoriske, etnologiske, litteraturhistoriske og religionshistoriske. Enkelte bidrag har været trykt før, nogle stykker er væsentligt omarbejdede versioner af tidligere artikler, flere af de nye trækker på erfaringer med større kulturhistoriske projekter som f.eks. *Dansk Litteraturhistorie* og kvindehistorien *Kvindfolk* for blot at tage de kendteste. Man får alt i alt en god introduktion til en bestemt opfattelse af, hvad kulturhistorie kan eller bør være (selv om jeg ikke føler mig helt overbevist om, at den overordnede tilgang deles af alle bidragerne – eller blot at den har været deres udgangspunkt, da de skrev deres artikler). Udgivelsen skæmmes noget af en kritisabel tilrettelæggelse med irriterende meget småjusk som for eksempel trykfejl, manglende sidetal og ikke altid bibliografisk præcise henvisninger.

Jens Chr. Manniche

SLESVIG OG HOLSTEN

Franz Wingender: *Modstand i Sydslesvig – før og efter 1945*. (Studieafdelingen, Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, 1988). 207 s., 150 kr.

I sommeren 1947 kom det til et kritisk punkt for den danskorienterede bevægelse i Sydslesvig. Englænderne modsatte sig stadig dansk national agita-

tion. I Danmark stod det mere og mere klart, at det næppe ville lykkes for Knud Kristensen at ændre det nej til grænseflytning, som regeringen havde måtte afgive i oktober 1946. Og fra Kiel kunne en ny socialdemokratisk landsregering med flertal i en direkte valgt landdag lancere en effektiv koordineret modaktion. Det så derfor ud til, at